

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observationes in Cap. I. De Jure Publico.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

Reg. I. Quæst. V. quotiès visitandum sit; nimis generalis est: dicendum erat, oportere visitare, quotiès necessarium; non verò dicendum, sæpè.

Reg. II. restringi debet ad Casus, in quibus Visitatio annua possibilis est & necessaria. Sunt Districtus, qui visitari nequeant quotannis, sive propter eorum amplitudinem, sive propter alias occupationes Prælati.

Unum est verbum in *Quæst. VI.* de Antecedentibus Visitacionis, & pertinet ad Visitacionem Archiepiscoporum, qui Suffraganeos consulere debent, iisque Statutum Visitacionis communicare.

Quæst. VII. agit de Adjunctis Visitacionis, & de Officiis Visitantium: membrum hoc collocari potuisset sub *Quæst. I.* nam unumquodque Officium est causa Visitacionis, cum hæc fieri debeat, ut illud impleatur. Singula suas Regulas habent, proinde, cum hic sint *Regule XXXI.* numerari possunt; 1. *Officia.* Quod dicitur hic, rectum videtur, sed ordo non est accuratus. Officia dividere opus erat in plures Classes; nempe, ergà Personas, ergà Ecclesias, aliave Loca Pia, & ergà Bona Ecclesiastica. Personæ subdividendæ erant in Clericos, Religiosos, & Laicos: Ecclesiæ, in Parochiales, Cathedrales, Collegiatas, Monasteria, Oratoria, vel publica, vel privata. Continua serie disponendum erat unumquodque membrum Divisionum aut Subdivisionum, juxta ordinem Dignitatis; ideòque, initio factò à Personis, non transire ad Ecclesias, priusquam de Personis absoluta esset Disputatio.

Reg. I. Autor exorsus est ab Ecclesiis. Quod dicit de cura Visitatoris, ad earum reparationem adhibendâ, extenditur ad omnia Loca Pia.

Reg. II. præcipue respicit Personas, in quibus corrigendum est quodcumque emendationem postulat.

Reg. III. respicit Curatos, qui examini debent, circa administrationem Sacramentorum, Missam, & Officia Divina.

Reg. IV. spectat etiam aliquatenus ad Parochias; nam Catechumenatus erat præparatio ad Baptisma: quod hic dicitur, exolevit.

Reg. V. pertinet ad Laicos. *Reg. VI.* Visitatorem ipsum, qui non sua, sed ea quæ sunt JESU CHRISTI querere debet. *Reg. VII.* Abbates, quos deponere oportet. *Reg. VIII. & IX.* Monachos delinquentes, aut contumaces; quid circa eos faciendum sit. Eadem est incuria in Regulis sequentibus. Sufficit observavisse, quomodo illæ sint ordinandæ, & aliquot exempla negligentia attulisse. Vitium hoc ab earum lectione abstrere non debet: utiles sunt, ex præsertim, quæ Procuraciones respiciunt, & crebrò in praxim veniunt: sed interim observandum est, Canones, qui jussurunt, ut Procuraciones impræscriptibiles forent, exolevisse, & merito: nam Exceptio ab illis potest acquiri per Privilegium, ut docet *Exceptio V. Reg. XXVI.* æquum est igitur, ut illa, præscriptione acquiri possit: præterea, Interdictum in his Canonibus contentum, est de Jure Humano, quod præscriptibile est.

Methodi VIGELIANÆ; Liber V. de Reliquo Jure Pontificio.

LIBER hic omnium brevissimus est, & respicit Jus Civile potius, quam Canonicum. Argumentorum Pars major Temporalis & Sæcularis. Agitur de Jure Publico; de Jure Personarum, de Potestate Patrum, Dominorum, Tutorum, & Curatorum; & Jure Rerum, de Dominio, de Possessione, de Causis lucrativis, & conditionibus; de Obligationibus & Actionibus, de Contractibus & quasi Contractibus; de Delictis & quasi Delictis; de Exceptionibus, & de Functione Officiorum. Inscriptioes horum Titulorum è Jure Civili petita sunt: alii TITULI de Censibus, de Restitutione in integrum, de Verborum significatione, de Regulis Juris,

sunt quidem in Jure Canonico, sed originem trahunt è Jure Civili, suntque referti Legibus Civilibus, aut Canonibus; ex iis desumptis. Ex his quatuor Titulis, duo novissimi sunt expressè in *Lib. V. Decretalium*: illic tamen juxta ordinem Temporum *Capita* digeruntur; hic materia juxta ordinem Alphabeticum distribuitur. TIT. de *integr. Restit.* est circa finem *Libri I. Decretalium*. TIT. de *Censib.* est in *Libro III.* earundem *Decretal.* sed longè aliter dispositi, quam hic.

OBSERVATIONES in CAP. I. de JURE PUBLICO.

Autor merito affirmat, majorem Partem rerum præcedentium pertinere ad Jus Publicum; nam *Lib. I. de Judiciis publicis*, nihil aliud respicit. *Lib. II. de Judiciis privatis*, reducit ad enumerationem eorum, quæ pertinent ad autoritatem Magistratus, & Judicis Ecclesiastici; ad viam procedendi; ad Sententias, earumque Executionem; ad Appellationes &c. & hæc omnia sunt Juris Publici: *Lib. III.* loquitur de *Bonis Ecclesiasticis*, & differit de Promotione ad Dignitates, & Beneficia, eorum Juribus & Obligationibus: Hæc autem omnia sunt Juris Publici. In *Lib. IV. de Actibus Ecclesiasticis*, exponuntur ea, quæ respiciunt Fidem, Doctrinam, Prædicationem, Divinum Officium, Missam, Sacramenta; circa quæ nihil est, quod publicum non sit. Utilitas, quam Privati ex his rebus præcedentibus accipiunt, non obstat quominus, ea aliquatenus ad Jus Publicum pertineant, quod eas ad Bonum publicum constituit. Autoritas publica, seu Divina, seu Humana, illas instituit, tam pro Bono publico, quam privato Membrorum Reipublicæ, sive Sacræ, sive Sæcularis. Unde nascitur Divisio Boni publici, in *Sacrum*, quod Religionem tangit, & *Profanum*, quod Imperium immediate attinet.

Varietas materia priorum Regularum XIV. non finit, ut eas ad germanum ordinem revocemus. Sufficit observare, quoad *Reg. I.* penas pecuniarias ab Ecclesiâ impositas, esse pœnitentias, quæ in opera pia erogari debent: In *Reg. II. Cap. 3. de Censib.* loqui de *Abbate*, non de *Episcopo*. Verbum, *Vestigal*, quod ibi usurpatur, non convenit Argumento Textus; nam significat Tributum, seu Impositionem in merces, quod *Reg. V.* dicit, Principi reservari, juxta *Cap. 10. de Censibus*.

Quod dicitur in *Reg. III.* non deberi Censum, cujus causa ignoratur; expositione indiget: Vid. GONZALEM in *Cap. 5. de Cens.* ubi refert opiniones in utramque partem, & putat, si pluribus annis continuis solutus fuit sub certo Titulo, eum deberi, quamvis is, cui solutus est, non probet suum Titulum; & si possessio sit immemorialis, eum deberi, quamvis ignoretur causa, propter quam solutus fuit.

Cap. de Treugâ & Pace laudatum in *Reg. VIII.* loquitur de Bellis inter Privatos toleratis potius, quam approbatis per Principes. Conventicula, de quibus agitur *Reg. XI.* sunt Comititia sine autoritate legitima coacta. *Reg. XII.* una est ex insignioribus: scilicet, nullum Corpus seu Collegium constitui potest sine autoritate Superioris: per quem intelligitur Princeps, si Corpus Sæculare sit; Princeps & Ecclesia, si Corpus Ecclesiasticum sit.

Regule X. sub Titulo de *Studio Artium Liberalium* existentes, non continent omnia quæ circa hoc Argumentum in Corpore Juris reperiuntur. Probatur id, per inspectionem Tractatus de *Irregularitate in specie*, TIT. de *scientia defectu*; plures ibi Textus afferuntur circa Studium Juris Civilis & Medicinæ, qui hic omittuntur: perinde ac Privilegia Professorum & Scholarium in Theologiâ, quæ sub illo Titulo exposuimus.

Multi sunt Textus in TIT. de *Magistr.* qui conveniunt *REG. XV.* quæ jubet, ut Magistri in Artibus instituantur: ii laudandi erant. *REG. XVII. XVIII. XIX.* quæ

quæ vetant vendere licentiam docendi, eam denegare; & pecunias à Scholaribus exigere; sunt Confectaria REG. XV. & XVI. quæ præcipiunt, institui Magistros, eisque honestum salarium assignari; inde enim sequitur, licentiam docendi non esse recusandam, eam gratis esse concedendam, & gratis quoque docendum.

Textus laudatus in REG. XXI. Argumento alienus est: quippe qui loquatur de Commendatariis Templi, qui vocantur Præceptores; & valde discrepant à Præceptoribus Artium, quibus ille applicatur. Idem est de REG. XXIII. de aliquot Medicorum Officiis loquente, quæ Studium non respiciunt.

Septem REG. sequentes sub Tit. de Jure Civitatum, conveniunt Burgis & Pagis, quæ vulgò distinguuntur ab Urbibus, quæ vocantur Civitates. Prima docet, res à majore parte, Corpus Urbis exhibente, gestas, attribui Corpori; principium non solum omni loco habitato, sed etiam omni Collegio applicabile. Secunda, loquitur de Ornamentis Civium, & de furo Mulierum. Tertia, vetat Nundinas in Ecclesiis, aut in Cæmeteriis constitui. Quarta, Concilia in iisdem locis haberi. Quinta, Conventus Ecclesiasticos diebus solemnibus deferri, ad visenda spectacula. Sexta & Septima, loquuntur de exemptione à muneribus publicis in gratiam Cæcorum, Minorum, aliarumque Personarum, qui eam amittunt, si nominati solemniter non conquerantur, nisi fortè Minores sint 25. annis.

OBSERVATIONES in CAP. II. de JURE PERSONARUM.

Quod dicitur hic de Jure Patrum, Tutorum, Curatorum, & illorum, qui ipsis subjacent, Tractatui de Matrimonio egregiè connecti potuissent. Quod adjicitur de Jure Servorum & Patronorum, Matrimonio, quoque inferri potuisset, ubi fit sermo de Impedimento Servitutis, vel dispensationi de Ordinibus, eorumque Impedimentis, quorum unum est Servitus.

QUÆSTIO I.

Loquendo de Jure Parentum ergà Liberos, & Liberos ergà Parentes, observandum erat, obligationem ad alimenta præstanda, esse reciprocam REG. III. ubi etiam notandum erat, quòd, si Matrimonium malà fide contrahatur inter prohibitas Personas, Jus Civile Liberos privat facultate petendorum alimentorum, quæ ipsis à Jure Canonico conceditur; Cap. 5. de eo, qui duxit &c. id probat. Quod REG. IV. dicitur, institutionem Liberos à Parentibus Infidelibus natorum antè conversionem ad Fidem, pertinere ad eum, qui conversus est; restringendum erat ad casum, quo triennium compleverunt.

QUÆST. II. Spuri. Exceptio II. REG. VI. malè Concipitur: ibi insinuat, Liberos à Parentibus Infidelibus natos in gradu prohibito, legitimos fieri per illorum conversionem ad Fidem. Dicendum erat, ejusmodi Liberos esse legitimos; posito quòd prohibitio merè Ecclesiastica sit, & non Divina.

Quod dicitur REG. VII. de Liberis ex Adulterio natis, eos, per Matrimonium subsequens, non legitimari; extenditur ad eos, qui nati sunt ex Incesto, Sacrilegio, aliàve quâlibet conjunctione Personarum, quæ conjugari invicem non poterant.

REG. VIII. adjiciendum est, Legitimationem, quæ fit à Pontifice, locum habere solum, quoad Spirituality; Principis verò auctoritatem necessariam esse, quoad Temporalia.

REG. XI. addendum erat; nisi Consuetudo seu Lex Regionis contraria sit: illa enim cavere potest, ut Patris conditionem Liberi sequantur.

A REG. XII. excipiendus erat Casus, quo Quæstio est incidens; hoc enim in Casu Magistratus de Legitimitate Liberos, sicut & Matrimoniorum, cognoscit.

REG. XIII. XIV. XV. non conveniunt Argumento Spuriarum, nam loquuntur de Liberis legitimis; quod autem dicunt, reipsà non habet locum, nisi confirmetur à Principe, à quo Patria Potestas Civilis derivat.

QUÆST. III. Tutela & Cura: REG. XVI. dicenti, Clericos & Monachos à Tutelâ & Curâ immunes esse, adjiciendum erat, solum Canonem Generaliter, 40. CAUS. XVI. QUÆST. I. loqui de Curâ, & restringere privilegium ad Clericos, qui resident, suaque Ecclesias deserviunt, & ad Monachos, qui suis in Monasteriis commorantur. Desumptus est ex eodem TITUL. de Episcop. & Cleric. Canon. fm. DIST. LXXXVIII. desumptus est è S. CYPRIANO, & orare vetat pro viro, qui Sacerdotem Liberos suorum Tutorem nuncupaverat. Ad intelligendam REG. XVII. quæ sub finem dicit, Tutelam non continuo finire cum Pubertate; duplex species Pubertatis distinguenda est; alia Naturalis, quæ XIV. Annos in Pueris & XII. in Puellis, quandoque antecedit; alia Civilis, quæ usque ad illud durat, antè quod Naturalis nonnumquam desinit; quo in casu, Tutela non finitur; nam ejus duratio juxtâ Pubertatem Civilem æstimatur.

Cap. 67. de Appell. laudatum in Except. REG. XVIII. docet, Matrem amittere Tutelam Liberos suorum, per secundum Matrimonium, & sic fieri immunem à Curâ gerendi negotia pupillaria, quæ inchoaverat, quæ transit ad Tutorem subrogatum.

QUÆST. IV. de Jure Servorum. Regula hanc respicientes, scilicet à XIX. usque ad XXXIII. inclusive, magis curiosæ sunt, quàm utiles; à pluribus enim retrò Sæculis abrogata est Servitus. Proinde, hæc Regula nullius esse possunt usus in praxi; idèoque sufficere observare, Libertatem favorem meruisse tantum, ut Infans nasceretur liber, posito quòd ejus Mater talis foret tempore conceptionis, aut partus, aut intermedio.

Regularum doctrina reducit ad vias, quibus Libertas acquirebatur, & casus, quibus amittebatur. Religio Christiana multum influxit ad Servitutis abrogationem: cum Servus, Christianus fieri volebat, Liber fiebat; Episcopatus libertatem dabat; consensus tacitus Domini ad Servorum suorum Ordinationem, eos manumittebat, manumissio, quæ fiebat in Ecclesiis, plura habebat Privilegia, quàm alia quævis.

Quod legitur in REG. XXVI. circâ manumissionem factam ab Episcopo, aut Abbate, Servorum Ecclesiæ aut Monasterii, pertinet ad alienationem, ejusque sortem sequitur: Itaque valida erat in casibus, quæ alienatio reliquorum Ecclesiæ Bonorum licita erat; irrita verò, cum hæc erat illicita: proinde, ad ejus expositionem, repetenda sunt ea, quæ dicta sunt supra, circa alienationem. Cap. XV. Lib. III.

REG. XXXIII. pertinet ad spurias causas dissolutionis Matrimonii; nam falsum est, Servitatem supervenientem Matrimonium dissolvere.

REG. XXXII. pertinet ad Quæstionem sequentem: refertur enim ad Jus Patronatus proveniens ex manumissione Servorum, qui erant in potestate.

Inter hujus Quæstionis Regulas, plures Ecclesiæ favorabiles sunt; talis est XXXIV. quæ dicit, Patronum amittere Jus suum, si Libertus fiat, Clericus, aut Monachus: XXXVII. quæ dicit, Ecclesiam, cui Liberti à Patrono commendati fuere, Jus Patronatus consequi, commendatione pro translatione Juris Patronatus reputatâ. III. quæ docet, Ecclesiam habere Jus Patronatus in Filios Libertorum. XLII. docens, Ecclesiæ Liberos bona sua alienare non posse. XLIII. quæ Ecclesiæ tribuit successionem ad omnia Libertorum suorum bona.

Reg.